

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 23.04.2026.

Nr. 13/6-3

Atzinums par 2026. gada 5. marta LTV1 raidījuma “Panorāma” sižetu “Lato Lapsu apsūdz par izvairīšanos no nodokļu nomaksas”

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds (turpmāk arī – ombuds) 2026. gada 31. martā no Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (turpmāk – SEPLP) saņēma vēstuli Nr. 18/3-2 “Par Padomē saņemto [...] 2026. gada 25. marta iesniegumu”, ar kuru ombudam tika pārsūtīts SEPLP saņemtais [...] (turpmāk – Iesniedzējs) 2026. gada 25. marta iesniegums (turpmāk – Iesniegums).

Iepazīstoties ar Iesnieguma saturu un tajā norādīto VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) programmas “Latvijas Televīzija 1” 2026. gada 5. marta raidījuma “Panorāma” sižetu “Lato Lapsu apsūdz par izvairīšanos no nodokļu nomaksas” (turpmāk – Sižets) un 2026. gada 5. marta publikāciju ziņu portālā LSM.lv “Prokuratūra apsūdz publicistu Lapsu par izvairīšanos no ienākuma nodokļa nomaksas lielā apjomā” (turpmāk – Raksts), ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Sižeta un Raksta atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijas noteiktajām prasībām.

Par šo lēmumu Iesniedzējs tika informēts ar 2026. gada 1. aprīļa ombuda vēstuli Nr. 12/6-1 “Par atzinuma veidošanu”.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds laika periodā no 2026. gada 1. aprīļa līdz 22. aprīlim:

- iepazīnās ar Iesnieguma saturu;
- iepazīnās ar Sižeta saturu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/lv/372464/panorama>.

- iepazīnās ar Raksta saturu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/05.03.2026-prokuratūra-apsudz-publicistu-lapsu-par-izvairisanos-no-ienakuma-nodokla-nomaksas-liela-apjoma.a637574/?utm_source=lsm&utm_medium=theme&utm_campaign=theme.

- iepazīnās ar Latvijas Republikas prokuratūras (turpmāk – Prokuratūra) Administratīvā direktora dienesta Komunikācijas un sabiedrisko attiecību nodaļās vadītājas Ievas Šominas 2026. gada 5. martā Prokuratūras mājas lapā publiskoto informāciju “Prokuratūra cēlusi apsūdzību publicistam par izvairīšanos no iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksas lielā apmērā” (turpmāk – Prokuratūras paziņojums);

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.prokuratūra.lv/lv/aktualitates/2026/aktualitates/prokuratūra-celusi-apsudzibu-publicistam-par-izvairisanos-no-iedzivotaju-ienakuma-nodokla-nomaksas-liela-apmera-3697>.

- 2026. gada 1. aprīlī nosūtīja jautājumus Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktorei Ivetai Elksnei un 2026. gada 14. aprīlī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto.

Iesniedzējs informē, ka 2026. gada 10. martā ir vērsies pie LSM ar iesniegumu (turpmāk – Iesniedzēja LSM adresētais iesniegums), kurā paustas pretenzijas par programmā “Latvijas Televīzija 1” 2026. gada 5. martā pārraidīto Sižetu un ziņu portālā LSM.lv publiskoto Rakstu.

Iesniedzēja LSM adresētajā iesniegumā, norādot uz LSM Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajiem LSM darbības profesionālajiem principiem “Objektivitāte” un “Viedokļu daudzveidība”, no Iesniedzēja puses tiek izteikts lūgums LSM sniegt skaidrojumus šādiem jautājumiem [zemāk tiek minēti tikai tie Iesniedzēja uzdotie jautājumi, kas, ombuda ieskatā, ir attiecināmi uz ombuda kompetenci]:

1. *[..] kādu iemeslu dēļ VSIA Latvijas Sabiedriskais medijs negādāja par to, lai šajā sižetā/publikācijā tiktu atspoguļots [Lato Lapsas] viedoklis, bet pārraidīja tikai valsts iestādes viedokli par [Lato Lapsu].*
2. *[..] kādu iemeslu dēļ VSIA Latvijas Sabiedriskais medijs pat nemēģināja noskaidrot [Lato Lapsas] viedokli.*
3. *[..] kādu iemeslu dēļ VSIA Latvijas Sabiedriskais medijs nepaziņoja auditorijai par iemesliem, kuru dēļ netiek atspoguļots [Lato Lapsas] viedoklis.*

4. [...] kādu iemeslu dēļ VSIA Latvijas Sabiedriskais medijs arī pēcāk pat nemēģināja noskaidrot [Lato Lapsas] viedokli.

Iesniegumam ir pievienota saņemtā atbilde no LSM, no kuras šī atzinuma veidošanai ir būtiska šāda Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktores sniegtā informācija [visi izcēlumi citētajā tekstā mani – E.A.].

[...] konkrētā ziņa tika balstīta uz oficiālu **prokuratūras publiskotu informāciju** [Prokuratūras paziņojums] par apsūdzības celšanu. **Sīžeta mērķis** bija informēt sabiedrību par būtisku pavērsienu kriminālprocesā – **oficiālas apsūdzības celšana, kad publiski pazīstama persona no aizdomās turētā kļūst par apsūdzēto**. Šis fakts ir objektīvi noticis neatkarīgi no iesaistīto pušu interpretācijas vai viedokļa.

Par notikušo [Lato Lapsas] viedoklis tika prasīts vēlāk, taču [Lato Lapsas] pēc būtības atbildi nesniedza.

LSM paskaidro, ka saskaņā ar tiesu praksi normatīvajos aktos noteiktā prasība par **viedokļu daudzveidības nodrošināšanu** neuzliek elektroniskajam plašsaziņas līdzeklim pienākumu to nodrošināt **viena sīžeta ietvaros** (skatīt 24.03.2014. Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama spriedumu lietā Nr. 142311612).

Arī Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds 12.03.2025. Atzinumā par LSM programmas “LR1” 2025. gada 18. februāra raidījuma “Krustpunktā” dalībnieku atlasī ir norādījis: “Visaptverošu un pilnīgu viedokļu daudzveidību nav iespējams realizēt viena atsevišķa raidījuma ietvaros... Tāpēc svarīgi ir vērtēt, vai viedokļu daudzveidības princips tiek ievērots LSM programmās un saturā kopumā kā sabiedriskā pasūtījuma gada plāna izpildes būtisks faktors.”

Iesniedzēja vērtējumā šajā LSM atbildē nav sniegtas atbildes pēc būtības uz [...] uzdotajiem jautājumiem, tā apkaunojot Latvijas Sabiedrisko mediju. Līdz ar to Iesniedzējs cita starpā lūdz nodrošināt, lai LSM turpmāk ievērotu VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālās vadlīnijas.

[2] Par Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktores atbildēm uz ombuda jautājumiem.

Uz ombuda 2026. gada 1. aprīlī rakstiski uzdotajiem jautājumiem Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktore Iveta Elksne sniedza šādas atbildes [visi izcēlumi atbilžu tekstā mani – E.A.]:

1) par to, kādi redakcionālie apsvērumi noteica lēmumu veidot Sīžetu un publicēt Rakstu?

Ziņu mediji regulāri informē sabiedrību par prokuratūras celtajām apsūdzībām gan pret

sabiedrībā plaši zināmām, gan mazāk zināmām personām. Šādi notikumi ir sabiedriski nozīmīgi vairāku iemeslu dēļ.

Pirmkārt, tiek ievērots princips - sabiedrības tiesības zināt. Ja apsūdzība tiek celta sabiedrībā zināmai personai, šāds notikums objektīvi kļūst par sabiedrības interešu jautājumu.

Otrkārt, apsūdzības celšana ir oficiāls kriminālprocesa posms, nevis baumas, pieņēmumi vai anonīmi apgalvojumi. Tādēļ informācija par to ir uzskatāma par ziņu vērtu faktu.

Treškārt, būtisks apsvērums ir valsts institūciju darbības atspoguļošana, atbildība un caurspīdīgums. Mediju uzdevums ir sekot tam, kā darbojas policija, prokuratūra un tiesa, īpaši lietās, kurām ir paaugstināta sabiedriskā rezonanse.

Ceturtkārt, šādi sižeti pilda arī sabiedrības informēšanas un preventīvu funkciju, jo tie palīdz sabiedrībai izprast tiesībsargājošo iestāžu darbu un atgādina par kriminālatbildības iestāšanos noziedzīgu nodarījumu gadījumā.

Sižeta mērķis bija informēt sabiedrību par būtisku pavērsienu kriminālprocesā – oficiālas apsūdzības celšana, kad publiski pazīstama persona no aizdomās turētā kļūst par apsūdzēto. Šis fakts ir objektīvi noticis neatkarīgi no iesaistīto pušu interpretācijas vai viedokļa..

2) par to, kāda informācija tika izmantota abu šo satura vienību veidošanas procesā un kas ir tās avoti?

Vēlamies uzsvērt, ka konkrētā ziņa tika balstīta uz oficiālu prokuratūras publiskotu informāciju par apsūdzības celšanu. Tā publicēta Latvija Republikas prokuratūras mājaslapā <https://www.prokuratūra.lv/lv/aktualitates/2026/aktualitates/prokuratūra-celusi-apsudzibu-publicistam-par-izvairisanos-no-iedzivotaju-ienakuma-nodokla-nomaksas-liela-apmera-3697>.

Redakcija izmantoja arī avotu sniegto informāciju. Žurnālistu avotus, kā zināms, aizsargā likums..

3) par to, kā noritēja Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta žurnālistu komunikācija ar Lato Lapsu, kas viņam tika jautāts, un kādas atbildes tika saņemtas?

Par notikušo Lato Lapsam viedoklis tika prasīts 11.03.2026., filmējot tiesas sēdi, kur L.Lapsa apsūdzēts par neslavas celšanu M.Bunkus lietā cietušajiem. LTV Ziņu dienesta žurnāliste uzdeva L.Lapsam jautājumu gan par konkrēto apsūdzību, gan par apsūdzību, par ko stāstīja šā gada 5. marta raidījumā “Panorāma”. Viņš uz jautājumiem pēc būtības neatbildēja, bet vairākkārtīgi lietoja epitetus, kuros bija ietverts vārds “smirdēt” – “jūs smirdat”, “smirdīgi mediji”, “smirdīgi jautājumi”, “smirdīgi cilvēki”. Kādā brīdī Lapsa izteicās, ka varētu sniegt atbildes, bet

žurnālistam pie viņa atsevišķi jāpiesakās, tādējādi atkārtoti neatbildot uz jautājumiem pēc būtības, kad tas bija sabiedrībai aktuāli.

Vēlamies uzsvērt, ka tā ir mediju redakcionālā izvēle, kad saturu publicēt. Un tā publicēšana nenozīmē, ka žurnālistam zūd tiesības šos jautājumus uzdot atkārtoti vēlāk - brīdī, kad temats atkal kļūst sabiedriski aktuāls.

Atbilstoši normatīvajiem aktiem, žurnālistiem Latvijā ir tiesības vākt informāciju “jebkādā ar likumu neaizliegtā veidā” un no jebkura ar likumu neaizliegta avota. Tas nozīmē, ka žurnālisti drīkst uzdot jautājumus, tostarp apsūdzētajiem, publiskā vietā.

Papildus norādām, ka saskaņā ar tiesu praksi normatīvajos aktos noteiktā prasība par viedokļu daudzveidības nodrošināšanu neuzliek elektroniskajam plašsaziņas līdzeklim pienākumu to nodrošināt viena sižeta ietvaros (skatīt 24.03.2014. Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama spriedumu lietā Nr.142311612)..

[3] Par ombuda kompetenci.

Ņemot vērā SEPLPL 18. panta pirmajā daļā ombudam noteikto kompetenci pārraudzīt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kā arī LSM pašregulējošajiem dokumentiem – Redakcionālajām vadlīnijām un Rīcības un ētikas kodeksam – ombuda funkcijās ir pārraudzīt un sniegt savus atzinumus par to, vai LSM satura vienību (raidījumu, sižetu, rakstu) un sniegto pakalpojumu saturā un to veidošanas laikā veiktās žurnālistiskās darbības un pieņemtie redakcionālie lēmumi atbilst profesionālās darbības principiem un ētikas prasībām.

Ievērojot minēto, ombuda iespējās ir sniegt atzinumu par Sižeta un Raksta un tā veidošanas apstākļu atbilstību šādām LSM pašregulējošajām prasībām:

- 1) LSM Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Objektivitāte**:

LSM satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi.

- 2) LSM Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Viedokļu daudzveidība**:

LSM atspoguļo dažādu sabiedrības grupu viedokļus, arī tādus viedokļus, kas kādam varētu

likties nepieņemami. Veidojot saturu par kādu konkrētu tematu, tajā iekļaujami tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi. Ja materiāla publicēšanas brīdī kāds būtisks viedoklis nav pieejams, tas auditorijai jāpaziņo un, ja iespējams, jāatspoguļo vēlāk.

[4] Par Prokuratūras paziņojuma, Raksta un Sižeta saturu.

1) par Prokuratūras paziņojuma saturu;

Nemot vērā to, ka Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktores atbildes vēstulē ombudam Prokuratūras paziņojums ir norādīts kā primārais Raksta un Sižeta informatīvais avots, atzinuma veidošanas nolūkos ir nepieciešams izklāstīt šī paziņojuma saturu.

Prokuratūras mājaslapā 2026. gada 5. martā ir publicēta šāda informācija:

Prokuratūra cēlusi apsūdzību publicistam par izvairīšanos no iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksas lielā apmērā.

Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurors gada sākumā cēlis apsūdzību kādam publicistam par izvairīšanos no iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksas lielā apmērā, izmantojot mākslīgi izveidotu darījumu ķēdi, tādējādi izdarot noziedzīgu nodarījumu, kas paredzēts Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā.

Saskaņā ar apsūdzību apsūdzētais, būdams iekšzemes nodokļu maksātājs, mantkārīgu motīvu vadīts, nolēma slēpt savus sniegtos pakalpojumus un no tiem gūtos ar iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN) apliekamos ienākumus, lai izvairītos no nodokļa nomaksas.

Īstenojot noziedzīgo nodomu, apsūdzētais laika posmā no 2018. gada 28. septembra līdz 2021. gada 22. jūlijam, nolūkā maskēt personām sniegtos pakalpojumus, izmantoja mākslīgi izveidotu darījumu ķēdi. Ar tās palīdzību tika organizēta darījumu apmaksa un izpilde, iesaistot sešas komercsabiedrības, kuru vārdā formāli tika sniegti pakalpojumi, daļu no tiem maskējot kā juridiskos pakalpojumus un mediju monitoringu, lai gan faktiski apsūdzētais par minēto samaksu sagatavoja publikācijas un nodrošināja to publicēšanu interneta vietnē.

Izmeklēšanā ir iegūti pierādījumi, kas apstiprina, ka, izmantojot minēto darījumu ķēdi, apsūdzētais sniedza pakalpojumus par kopējo vērtību 276 765,12 eiro, kopumā izpildot sešdesmit darījumus.

No minētajiem pakalpojumiem apsūdzētais laikā no 2018. gada 6. jūlija līdz 2021. gada 15. decembrim guva ar IIN apliekamus ienākumus ne mazāk kā 97 068,00 eiro apmērā. Minētos ienākumus viņš nenorādīja savās gada ienākumu deklarācijās par taksācijas periodiem no

2018. gada līdz 2021. gadam. Tādējādi netika aprēķināts un valsts budžetā nomaksāts IIN 27 795,24 eiro apmērā, nodarot valstij zaudējumus minētajā apmērā.

Prokuratūra norāda, ka neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Izvērtējot paziņojumu, ombuds konstatē, ka Prokuratūras paziņojuma priekšmets ir apsūdzības celšanas fakts jeb, precīzāk izsakoties, Prokuratūras lēmums par apsūdzības celšanu. Ir jāņem vērā, ka lēmums par apsūdzības celšanu ir kriminālprocesa dokuments, kuru [lēmumu] pieņem prokurors, ja uzskata, ka ir savākti pietiekami pierādījumi par personas vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Lēmumā definē apsūdzības būtību, juridisko kvalifikāciju un tas ir pamats lietas nodošanai tiesai, vienlaikus norādot uz izmeklēšanas pabeigšanu. Lēmums par apsūdzības celšanu Latvijā tiek regulēts Kriminālprocesa likuma 405. pantā (apsūdzības celšana) un ir pamats personas saukšanai pie kriminālatbildības. Tajā prokurors norāda noziedzīgā nodarījuma aprakstu, laiku, vietu un kvalifikāciju. Lēmums nav pārsūdzams, bet par tā pamatotību lemj tiesa.

Tādējādi ir jākonstatē, ka, lai gan plašākā nozīmē *apsūdzēšana* kā deklaratīva runas darbība¹ šķietami izsaka *apsūdzētāja* “viedokli” (interpretāciju) par kādas personas rīcības nepieņemamību, tomēr Prokuratūras *lēmums par apsūdzības celšanu* juridiskā tvērumā nav uzskatāms par apsūdzības cēlāja *viedokli* kā subjektīvu kādas personas, lietas vai notikuma interpretāciju un vērtējumu, personiskas attieksmes izteikumu, bet gan tas ir kriminālprocesa dokuments (deklaratīvs akts), kurā ir noformulēta konkrēta apsūdzība, proti, Prokuratūras apsūdzība nav skatāma kā *pieņēmumu* jeb *minējumu* izteikšana, bet gan kā faktisku apstākļu apgalvošana.

Ņemot vērā to, ka ombudam nav pamata uzskatīt, ka konkrētais lēmums par apsūdzības celšanu varētu nebūt noticis fakts, tad šī fakta izklāsts Prokuratūras paziņojumā ir uzskatāms par faktisku apstākļu aprakstu, kura patiesums ir noskaidrojams empīriskas verificācijas kārtībā. Tādējādi ombuds nekonstatē Prokuratūras paziņojumā Prokuratūras *viedokļa* paušanu par apsūdzēto personu kā subjektīvu šīs personas vērtējumu un attieksmes paušanu pret šo personu.

¹ Ir jāņem vērā, ka *deklaratīvu runas darbību* (piemēram, *pasludināšana, izsludināšana, pieteikšana, deklarēšana, sprieduma pasludināšana, nosaukuma piešķiršana, atklāšana vai slēgšana, laulības noslēgšana vai šķiršana*, un arī *apsaukšana*, un vēl daudzas citas) raksturo tās veicēja (deklarētāja) trīs pretenzijas: 1) pretenzija ar šīs runas darbības palīdzību izmainīt kādu situāciju (piemēram, konstruēt jaunu sociālo situāciju, t.sk. arī izmaiņas sociālās situācijas klasifikācijā); 2) pretenzijas uz tiesībām (savu tiesību apgalvojums) šādas izmaiņas veikt; un 3) pretenzijas uz apgalvotās (jaunās) sociālās situācijas *realitāti* – kā tās objektivitāti. Ja kāda no pretenzijām atklājas kā nepamatota, tad runas darbība ir uzskatāma par neizdevušos un tās izteiktā deklarācija – par spēkā neesošu. Cita starpā tas nozīmē arī to, ka deklaratīvas runas saturs nav uztverams kā runas veicēja *viedokļa* izteikums, bet gan kā pretenzijas uz apgalvotā prozodionālā satura *patiesumu*, ar visām no tā izrietošajām konsekvencēm apgalvojuma izteicēja atbildības jomā.

2) Raksta saturs;

2026. gada 5. marta plkst. 15:56 publicētā Raksta autors ir ziņu portāla “LSM.lv” Ziņu redakcija. Ņemot vērā, ka Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktores atbildes vēstulē ombudam Prokuratūras paziņojums ir norādīts kā Raksta primārais avots, ir nepieciešams salīdzināt Raksta saturu ar tā pirmavotu – Prokuratūras paziņojumu. Salīdzinājuma nolūkiem turpmākajā Raksta satura atveidē treknrakstā ir izceltas tās teksta daļas, kas atšķiras no Prokuratūras paziņojuma teksta, bet kvadrātiņos, savukārt, ir norādīta atbilstošā Prokuratūras paziņojuma teksta redakcija un ombuda komentāri. Rakstā ir lasāma šāda informācija.

*Prokuratūra **apsūdz publicistu Lapsu** [“cēlusi apsūdzības publicistam”] par izvairīšanos no ienākuma nodokļa nomaksas lielā apjomā.*

*Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurors gada sākumā cēlis apsūdzību kādam publicistam par izvairīšanos no iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) nomaksas lielā **apjomā – 27 795 eiro** [Prokuratūras paziņojumā šie dati ir sniegti teksta priekšpēdējā teikumā], **izmantojot mākslīgi izveidotu darījumu ķēdi, informēja prokuratūra** [Prokuratūras paziņojumā šī informācija ir sniegta teksta trešajā rindkopā].*

Iestāde nav minējusi šī publicista vārdu, bet Latvijas Televīzijai zināms, ka tas ir Lato Lapsa.

*Saskaņā ar apsūdzību **viņš** [“apsūdzētais”], būdams iekšzemes nodokļu maksātājs, mantkārīgu motīvu vadīts, nolēma slēpt savus sniegtos pakalpojumus un no tiem gūtos ar IIN apliekamos ienākumus, lai izvairītos no nodokļa nomaksas.*

***Viņš** [“Īstenojot noziedzīgo nodomu, apsūdzētais”] laika posmā no 2018. gada 28. septembra līdz 2021. gada 22. jūlijam nolūkā maskēt personām sniegtos pakalpojumus izmantoja mākslīgi izveidotu darījumu ķēdi. Ar tās palīdzību tika organizēta darījumu apmaksa un izpilde, iesaistot sešas komercsabiedrības, kuru vārdā formāli tika sniegti pakalpojumi. Daļu no tiem maskēja kā juridiskos pakalpojumus un mediju monitoringu, lai gan faktiski apsūdzētais par minēto samaksu sagatavoja publikācijas un nodrošināja to publicēšanu interneta vietnē.*

Izmeklēšanā ir iegūti pierādījumi, kas apstiprina, ka, izmantojot minēto darījumu ķēdi, apsūdzētais sniedza pakalpojumus par kopējo vērtību 276 765,12 eiro, kopumā izpildot sešdesmit darījumus.

No minētajiem pakalpojumiem apsūdzētais laikā no 2018. gada 6. jūlija līdz 2021. gada 15. decembrim guva ar IIN apliekamus ienākumus ne mazāk kā 97 068 eiro. Minētos ienākumus viņš nenorādīja savās gada ienākumu deklarācijās par taksācijas periodiem no 2018. gada līdz 2021. gadam. Tādējādi netika aprēķināts un valsts budžetā nomaksāts IIN 27 795,24 eiro, nodarot

valstij zaudējumus šādā apjomā.

Prokuratūra norāda, ka neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Salīdzinot Prokuratūras paziņojumu un Rakstu, ir jākonstatē, ka Raksts ar dažiem nebūtiskiem valodas stilistikas un pareizrakstības labojumiem vārds vārdā atkārtoti Prokuratūras paziņojuma saturu. Vienīgais būtiskais papildinājums Prokuratūras paziņojuma tekstam ir Raksta otrais teikums – *Iestāde nav minējusi šī publicista vārdu, bet Latvijas Televīzijai zināms, ka tas ir Lato Lapsa* – kas paskaidro arī abu tekstu virsrakstu atšķirības.

3) Sižeta tekstuālais (verbālais) saturs.

Ņemot vērā, ka Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktores atbildes vēstulē ombudam Prokuratūras paziņojums ir norādīts kā Sižeta primārais avots, ir nepieciešams salīdzināt Sižeta tekstuālo saturu ar tā pirmavotu – Prokuratūras paziņojumu. Salīdzinājuma nolūkiem turpmākajā Sižeta tekstuālā satura atveidē treknrakstā ir izceltas tās teksta daļas, kas atšķiras no Prokuratūras paziņojuma, bet kvadrātiekvās, savukārt, ir norādīta atbilstošā Prokuratūras paziņojuma teksta redakcija un ombuda komentāri. Sižetā (zemāk citētais Sižeta teksts ir dzirdams raidījuma “Panorāma” ierakstā no 29:03 līdz 30:15 minūtei) ir izklāstīta šāda informācija:

Lato Lapsu apsūdz par izvairīšanos no nodokļu nomaksas [Sižeta demonstrēšanas laikā ekrānā redzamais Sižeta nosaukums – E.A.].

Par izvairīšanos no ienākumu nodokļu nomaksas lielā apmērā prokuratūra apsūdz publicistu Lato Lapsu. [Sižeta pirmajā teikumā pārveidotā veidā tiek izklāstīts Prokuratūras paziņojuma virsraksts “Prokuratūra cēlusi apsūdzību publicistam par izvairīšanos no iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksas lielā apmērā”]

Valsts apsūdzības ieskatā valstij nodarītie zaudējumi gandrīz 28 000 eiro. [šī informācija saskan ar Prokuratūras paziņojuma priekšpēdējo teikumu “Tādējādi netika aprēķināts un valsts budžetā nomaksāts IIN 27 795,24 eiro apmērā, nodarot valstij zaudējumus minētajā apmērā”]

Apsūdzības ieskatā Lapsa [“Saskaņā ar apsūdzību apsūdzētais”] [“..”] *mantkārīgu motīvu vadīts nolēmis* [“nolēma”] *slēpt savus sniegtos pakalpojumus un no tiem gūtos ar iedzīvotāju ienākumu nodokli apliekamos ienākumus, lai tādā veidā izvairītos no nodokļa nomaksas.*

[“..”] ***Viņš*** *izmantoja mākslīgi izveidotu darījumu ķēdi. Ar tās palīdzību tika organizēta darījuma apmaksa un izpilde, iesaistot sešas komercsabiedrības, kuru vārdā formāli tika sniegti pakalpojumi. Daļu no tiem maskēja kā juridiskos pakalpojumus un mediju monitoringu, lai gan*

faktiski apsūdzētais par minēto samaksu sagatavoja publikācijas un nodrošināja to izvietojumu internetā.

*Izmeklēšanā gūti pierādījumi, [“kas apstiprina”] ka, izmantojot šo [“minēto”] mākslīgi izveidoto [ši informācija ir izteikta Prokuratūras informācijas trešajā teikumā, kas Sižetā nav iekļauts] darījumu ķēdi, Lapsa [“apsūdzētais”] sniedzis pakalpojumus par **gandrīz kopsummā 277 000 eiro** [“par kopējo vērtību 276 765, 12 eiro”], kopumā izpildot 60 darījumus.*

[“..”] Par izvairīšanos no nodokļu nomaksas lielā apmērā var draudēt arī cietumsods līdz pat četriem gadiem.

Tādējādi ombudam ir jākonstatē, ka Sižeta tekstuālais saturs saīsinātā veidā un ar atsevišķiem pielāgojumiem audiālajam teksta pasniegšanas veidam, izklāsta Prokuratūras paziņojuma saturu. Vienīgais būtiskais papildinājums Prokuratūras paziņojumam ir Sižetu noslēdzošais teikums – *Par izvairīšanos no nodokļu nomaksas lielā apmērā var draudēt arī cietumsods līdz pat četriem gadiem.*

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[5] Par Raksta un Sižeta objektivitāti.

Abas LSM satura vienības – Raksts un Sižets – ir klasificējamās kā **ziņas**, saprotot ar to koncentrētu kāda notikumu aprakstu, kas auditorijai sniedz atbildes uz jautājumiem – *kas, kur, kad*. Ziņa kā aprakstošs vēstījums par kādu notikumu apgalvo šī notikuma realitāti (ka tas tiešām ir noticis). Aprakstošs vēstījums izsaka noteiktus faktus, kuru patiesuma vērtība ir nosakāma atbilstības kārtībā – vai realitātē ir konstatējams (empīriski pierādāms) tas notikums, uz kura aprakstu izteikums pretendē.

Abu satura vienību priekšmets ir **fakts**, ka Prokuratūra ir cēlusi apsūdzību publicistam par izvairīšanos no iedzīvotāju ienākumu nodokļa nomaksas. Ņemot vērā to, ka apsūdzības celšana jeb lēmums par apsūdzības celšanu tiek paziņots Prokuratūras paziņojumā, ir jāsecina, ka abu LSM satura vienību sniegtā ziņa ir uzskatāma par patiesu, jo tā apgalvo to, kas ir konstatējams realitātē – to, ko apgalvo Prokuratūra.

Jāņem vērā, ka faktu izteikšanai kādu notikumu aprakstošā vēstījumā tiek veidots spriedums, kas identificē, klasificē (kopsavelkot – predicē) notikumu. Predicējošu spriedumu veidošanā tiek izmantoti notikumu identificējoši, klasificējoši un raksturojoši vārdi, kuru izvēle norāda uz noteiktu ziņas autora interpretāciju šim notikumam. Ņemot vērā, ka žurnālistiskajā valodas

lietojumā vārdi tiek lietoti to vispārpieņemtajās nozīmēs, un šis valodas lietojums nav ar to terminoloģisko precizitāti, kas raksturo, piemēram, zinātnisko un juridisko valodas lietojumu, ir svarīgi ievērot maksimāli iespējamo precizitāti un objektivitāti vārdu izvēlē un secīgi – notikumu izklāstā, lai izvēlētie apzīmējumi un secīgi – faktu izteikumi nebūtu tendenciozi, lai ziņa kā faktu konstatācija nepārvērstos viedokļa izteikumā – subjektīvā vērtējumā vai personiskas attieksmes paušanā notikušajam.

Abās satura vienībās ombuds šādā nozīmē konstatēja precīzu Prokuratūras paziņojuma teksta atveidi (reprodukciju). Ne Raksts, ne Sižets nesatur ziņu veidotāju vērtējumu Prokuratūras paziņojumam. Rakstā un Sižetā netiek pausts ziņu veidotāju viedoklis par apsūdzības celšanas faktu un apsūdzētā personību. Rakstā veiktie stilistiskie uzlabojumi un atsevišķās izmaiņas informācijas sniegšanas secībā ir veikti vienīgi ar mērķi uzlabot teksta uztveri, savukārt Sižeta tekstuālajā saturā veikto Prokuratūras paziņojuma saīsinājumu nolūks ir nodrošināt, lai ziņa iekļautos tai paredzētajā laikā (viena minūte).

Rakstā Prokuratūras paziņojums ir papildināts ar teikumu – *Iestāde nav minējusi šī publicista vārdu, bet Latvijas Televīzijai zināms, ka tas ir Lato Lapsa* – savukārt Sižets ir papildināts ar tekstu – *Par izvairīšanos no nodokļu nomaksas lielā apmērā var draudēt arī cietumsods līdz pat četriem gadiem*. Abi papildinājumi ir uzskatāmi par kontekstuālu informāciju un to veikšanas pamatojums tiks izskatīts šī atzinuma septītajā daļā.

[6] Par viedokļu daudzveidību Rakstā un Sižetā.

Viedokļu daudzveidības prasība LSM saturā attiecas uz tajā iekļautajiem **viedokļiem** – subjektīvām notikumu interpretācijām, vērtējumiem un attieksmes paušanu pret tiem. Ņemot vērā, ka viedokļu patiesuma vērtība nav nosakāma atbilstības kārtībā, un to akceptējamības pamatā ir apsvērumi par izteikto uzskatu, vērtējumu, nostāju, pozīciju jēgpilnumu, proti, to *saprotamību, pareizumu un ticamību*, ir nepieciešams, lai LSM saturā par kādu konkrētu tematu būtu reprezentēti dažādi tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi. Vienlaikus ir jāņem vērā, ka pilnīgu viedokļu daudzveidību nav iespējams realizēt viena atsevišķa sižeta vai ziņas ietvaros. Sabiedriski nozīmīgās tēmās viedokļu daudzveidībai ir jābūt reprezentētai LSM programmu un pakalpojumu kopumā.

Tomēr viedokļu daudzveidības prasība nav attiecināma uz LSM saturā izteikto faktoloģisko informāciju, proti, tajā iekļautajiem faktu izteikumiem. Ja saturā iekļautā ziņa kā aprakstošs vēstījums par kādu notikumu, kas apgalvo šī notikuma realitāti, satur tikai faktu konstatāciju (aprakstošus izteikums, kura patiesuma vērtība ir pārbaudāma atbilstības kārtībā), tad šāda

daudzveidības prasība noteiktu, ka ziņā būtu jāiekļauj arī tajā izteiktā fakta noliegums. Konkrētajā gadījumā tas būtu apgalvojums, ka prokuratūra nav cēlusi apsūdzību, vai ir cēlusi citu apsūdzību, vai ir cēlusi to citai personai. Šādi apgalvojumi konkrētajā situācijā būtu uzskatāmi par nepatiesiem, jo neatbilst faktiskajiem notikuma apstākļiem.

Viedokļu daudzveidības prasība būtu spēkā, ja abas satura vienības būtu veidotas kā “paplašinātas ziņas” jeb izvērsta notikumu analīze, kurās blakus fakta konstatācijai par apsūdzības celšanu tiktu iekļauta arī šī fakta vērtējums, proti, šī notikuma *interpretācija* kā noteikts viedoklis par to. Ja ziņas veidotāji būtu ziņas saturā iekļāvuši savu viedokli par šo notikumu, tad nepieciešams būtu iekļaut arī notikumā iesaistīto pušu – Prokuratūras un apsūdzētā vai tā aizstāvības viedokļus. Tomēr ir jākonstatē, ka Rakstā un Sižetā nav izteikti ziņas veidotāju viedokļi un nav iekļauts arī Prokuratūras viedoklis, ja vien par tādu netiek uzskatīta pati apsūdzība, kuras pamatotības izvērtējums ir tiesas kompetencē.

Līdz ar to ir jāsecina, ka Rakstā un Sižetā vēstītā ziņa par apsūdzības celšanu nav vērtējama viedokļu daudzveidības aspektā, jo šī ziņa ir fakta konstatācija, ka Prokuratūra ir lēmusi par apsūdzības celšanu. Savukārt lēmums par apsūdzības celšanu arī nav uzskatāms par subjektīvu Prokuratūras viedokli. Rakstā un Sižetā LSM informēja sabiedrību par šo lēmumu, bet neveidoja par to izvērstu notikuma analīzi, neizteica savu redakcionālo viedokli par apsūdzības faktu, un nejautāja iesaistīto pušu vērtējumus tam. Līdz ar to uzmanības centrā ir jautājums par LSM redakcionālajiem lēmumiem un to pamatotību.

[7] Par LSM redakcionālajām izvēlēm Raksta un Sižeta sagatavošanas procesā.

Ombuda ieskatā ir nepieciešams izvērtēt trīs redakcionālos lēmumus: 1) lēmumu veidot ziņu par Prokuratūras paziņojumu; 2) lēmumu papildināt abas satura vienības ar informāciju, kas nebija sniegta Prokuratūras paziņojumā; 3) lēmumu neveidot izvērstu un analītisku ziņu par Prokuratūras izvirzīto apsūdzību.

1) par LSM lēmumu veidot ziņu;

Ziņu veidošanas pamatā ir redakcionāli lēmumi par ko medija saturā ziņot. Mediju primārais uzdevums ir veidot saturu, kas ir nozīmīgs un aktuāls plašai auditorijai jeb sabiedrībai kopumā. LSM gadījumā, kā to nosaka ikgadējais sabiedriskā pasūtījuma plāns, ir paredzēts, ka sabiedriskais medijs strādā pēc sabiedrības vajadzībās balstīta modeļa un visu Latvijas iedzīvotāju interesēs.

Mediji izvēlas ziņot par konkrētiem notikumiem, balstoties uz tā sauktajām *ziņu vērtībām* (cik lielā mērā kāds notikums, fakts vai tēma ir piemērota, lai par to ziņotu) un to potenciālu piesaistīt

auditorijas uzmanību. *Ziņu vērtību* veido divi būtiski aspekti – notikuma sociālā nozīme un tā novirze (*deviance*) no sociāli pieņemtajām normām. Pirmkārt, ziņas vērtīgums tiek piešķirts notikumiem, kas saistīti ar sabiedrībai nozīmīgām tēmām vai ietekmīgām personām un institūcijām. Otrkārt, lielāka iespējamība nonākt mediju dienaskārtībā ir notikumiem, kas ir negaidīti, saistīti ar konfliktu, negatīvām sekām. Līdz ar to ziņu atlase nav nejauša, bet balstīta gan kognitīvos uzmanības mehānismos, gan sociālās nozīmes izvērtējumā, kas nosaka, kuri notikumi tiek iekļauti mediju saturā².

Tādējādi var secināt, ka redakcionālu izvēli par kāda notikuma atspoguļošanu mediju saturā nosaka iepriekš aprakstītās *ziņas vērtības*, proti, vai notikumam piemīt vismaz kāds potenciāls kļūt par *ziņu*. Latvijas Televīzijas Ziņu dienesta direktores atbildēs norādītie apsvērumi Sižeta veidošanai un Raksta publicēšanai norāda uz izvēlēm, kas saskan ar ziņu vērtības kritērijiem. Ombuda vērtējumā svarīgākais no tiem ir apstāklis, ka Prokuratūra apsūdzību ir cēlusi sabiedrībā plaši zināmai personai, un nodokļu nemaksāšana skar sabiedrības intereses. Šis apstāklis ļauj atbildēt uz nākamo jautājumu.

2) par Raksta un Sižeta redakcionālajiem papildinājumiem;

Kā jau tika norādīts atzinuma konstatējošajā daļā Raksts un Sižets, salīdzinājumā ar tā pirmavotu – Prokuratūras paziņojumu – ir papildināti ar diviem teikumiem.

Raksts ir papildināts ar teikumu, kas atklāj apsūdzētās personas vārdu un uzvārdu. Lai arī Iesniedzējs nav izteicis iebildumus par to, ka Rakstā un Sižetā pretēji Prokuratūras paziņojumā lietotajam anonimizētajam apzīmējumam – *publicists* – ir atklāta konkrētā persona, ombuds uzskata, ka apsūdzētā identitātes atklāšana Rakstā un Sižetā ir pamatota gan tāpēc, ka šī persona ir atzīstama par sabiedrībā zināmu personu, gan arī tāpēc, ka šīs personas publiskās aktivitātes ir iespējams klasificēt kā trauksmes celšanu un darbošanos sabiedrības interesēs, kā arī tāpēc, ka, iepazīstoties ar šīs personas publicitāti³, ir jākonstatē, ka vismaz pēdējo piecu gadu laikā tā visbiežāk ir saistīta ar dažādām konfliktsituācijām ar tiesībsargājošajām valsts iestādēm. Visu šo apsvērumu dēļ, sabiedrības interesēs ir zināt, kurš publicists ir apsūdzēts un tādējādi turpināt sekot līdzī tālākai kriminālprocesa attīstības gaitai un tiesībsargājošo valsts iestāžu rīcībai tiesvedības procesā.

Savukārt Sižets ir papildināts ar teikumu, kas informē par iespējamām tiesiskajām konsekvencēm

² Araujo, T., & van der Meer, T. G. (2020). News values on social media: Exploring what drives peaks in user activity about organizations on Twitter. *Journalism*, 21(5), 633-651.

³ Skat. <https://www.lsm.lv/temas/lato-lapsa/>.

par inkriminēto likumpārkāpumu. Ombuda ieskatā, šis papildinājums ir uzskatāms par kontekstuālu izvirzītās apsūdzības iespējamo konsekvencu konstatāciju.

3) par LSM redakcionālo lēmumu neveidot paplašinātu ziņu par Prokuratūras izvirzīto apsūdzību.

Ombuds pieņem, ka pēc ziņas par apsūdzības celšanu publiskošanas (Rakstā un Sižetā) Latvijas Televīzijas Ziņu dienestam bija iecere veidot pa šo notikumu izvērstu ziņu, kurā tiktu iekļauts gan Prokuratūras, gan apsūdzētās personas viedoklis par šo apsūdzību. Par to liecina gan Iesniegumā iekļautās LSM atbildes vēstulē Iesniedzējam teiktais – *par notikušo [Lato Lapsam] viedoklis tika prasīts vēlāk, taču [Lato Lapsa] pēc būtības atbildi nesniedza* – gan LSM atbildes vēstulē ombudam norādītais – *par notikušo Lato Lapsam viedoklis tika prasīts 11.03.2026 [..]. LTV Ziņu dienesta žurnāliste uzdeva L.Lapsam jautājumu [..] par apsūdzību, par ko stāstīja šā gada 5. marta raidījumā “Panorāma”. Viņš uz jautājumiem pēc būtības neatbildēja, bet vairākkārtīgi lietoja epitetus, kuros bija ietverts vārds “smirdēt” – “jūs smirdat”, “smirdīgi mediji”, “smirdīgi jautājumi”, “smirdīgi cilvēki”. Kādā brīdī Lapsa izteicās, ka varētu sniegt atbildes, bet žurnālistam pie viņa atsevišķi jāpiesakās, tādējādi atkārtoti neatbildot uz jautājumiem pēc būtības, kad tas bija sabiedrībai aktuāli.*

Tādējādi ir jāsecina, ka plašākas ziņas veidošanas iecere netika īstenota pušu savstarpējās komunikācijas problēmu dēļ, kas LSM liedza apsūdzības celšanas tematu turpināt un izvērst kā plašāku notikuma analīzi, kas, savukārt, sabiedrībai liedza iespēju uzzināt apsūdzētās personas viedokli. Medijam attiecīgi nebija iespējas informēt sabiedrību par iemesliem, kuru dēļ netiek atspoguļots apsūdzētās personas viedoklis. Jāņem vērā, ka produktīvas komunikācijas iespējamības būtisks nosacījums ir komunikācijā iesaistīto pušu savstarpēja cieņa, kas ļauj veidot informācijas apmaiņu kā pušu sadarbības procesu, kura rezultātā sabiedrība iegūst tai nozīmīgu informāciju.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[8] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot LSM Redakcionālo vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksa normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu LSM redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās. Nedz normatīvie akti, nedz LSM Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[9] Ombuds neatzīst Sižeta un Raksta saturā, kā arī to veidošanā VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteikto LSM darbības profesionālo principu *Objektivitāte* un *Viedokļu daudzveidība* pārkāpumus.

Abas minētās satura vienības ir veidotas ziņu žanrā, un tajās iekļautais ziņas priekšmets – Prokuratūras lēmums par apsūdzības celšanu – ir izklāstīts atbilstoši ziņas avotā – Prokuratūras paziņojumā – iekļautajai informācijai. Līdz ar to abās satura vienībās izklāstītā ziņa ir uzskatāma par precīzu, objektīvu un patiesu Prokuratūras sniegtās informācijas reprodukciju.

Ziņas žanrs un konkrētās ziņas saturs neļauj attiecināt uz Sižetu un Rakstu viedokļu daudzveidības prasību, jo abās satura vienībās nav iekļauti tās veidotāju vai Prokuratūras, kā arī citu pušu viedokļi ne par ziņas priekšmetu, ne par apsūdzēto personu, bet gan to saturu veido tikai tā fakta izklāsts, ka personai ir celta apsūdzība. Vienīgais “daudzveidīgums” par šo faktu ir iespējams kā tā noliegums, kas savukārt neatbilstu patiesībai.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU